

SVEĆENIČKI IDENTITET I FORMACIJA

LUKA TOMAŠEVIĆ

UDK 241.82

Franjevačka teologija Makarska

Visoko stručni rad

Auktor analizira mjesto i ulogu svećenika u današnjem trenutku Crkve. Ističe specifičnost svećeničke službe i potrebu prikladne formacije za tu službu. Ta formacija uključuje ljudski, intelektualni i pastoralni vid koji moraju biti prisutni u početnoj i trajnoj formaciji. U tom kontekstu upozorava na poteškoće i daje neke praktične upute.

Uvod

Svećeništvo je uvijek služenje. U osobnom smislu to je služenje Bogu, što zahtijeva vjernost u vršenju zapovijedi onoga koga ljubi (usp, Iv 14, 23). U ekleziološkom smislu to je služenje Crkvi, odnosno narodu Božjemu. Tako je svećenik posrednik između Boga i ljudi, koji narodu prenosi ono što je Božje i dariva mu svetinje.¹ Iz toga proizlazi i sama bit svećeničke službe: dušama dijeliti nadnaravni život milosti i pomirenja. Na tome počiva sve dostojanstvo i veličina svećeništva. Sterilnost na tom području ravna je zločinu, a revnost je blaženstvo u Božjim i ljudskim očima. I zaista, nema uzvišenije službe doli ljude duhovno uzdizati i oživljavati navješćujući im mir i dijeleći milost Boga Spasitelja.

Svećenik dijeli milosti po sakramentima i iz toga logično slijedi da sâm treba prvotno težiti za svetošću života jer je on vidljivo sredstvo Krista koji dijeli svoje milosti. Drugi vatikanski sabor lijepo veli: "Svećenici su za savršenstvom dužni težiti s posebna razloga, jer oni - budući da se primanjem reda posvećuju Bogu na nov način - postaju živo oruđe Krista Vječnog Svećenika, da bi mogli kroz vjekove nastaviti njegovo čudesno djelo koje je višnjom učinkovitošću obnovilo cijelu ljudsku zajednicu."²

No, upravo je s Drugim vat. saborom došlo do izmjena u shvaćanju svećenika i njegove službe. Kroz duga stoljeća teologija je nastojala definirati službe i osobe, svrstavala ih je u blokove, izolirala papu od biskupa, biskupe od svećenika, redovničko posvećenje od krsnog posvećenja, svećenika od vjernika,

¹ Usp. sv. TOMA, *Teološka suma*, 3, q. 22, 1: "Proprie officium sacerdotis est esse mediatorem inter Deum et populum; in quantum scilicet divina populo tradit: unde dicitur sacerdos quasi sacra dans."

² *Presbiterorum Ordinis*, br. 12.

Bl. Dj. Mariju od ostalih svetaca, sedam sakramenata od svih ostalih sakramentalnih čina Crkve, itd. Sve se dijelilo, sve definiralo kako bi se bolje razradio i razumio ustroj Crkve i njezine hijerarhije.

S Drugim vat. saborom dolazi do zaokreta u suprotnom pravcu: papa se smiješta u kolegij biskupa i u Crkvu (Petar je jedan od dvanaestorice, a dvanaestorica označavaju i sveukupnost Božeg naroda), svećenik (bilo biskup, bilo obični svećenik) u zajedništvo vjernika, redovnički život u krsni zavjet, sakramenti Crkve u njezinu sveukupnu sakramentalnost, Bl. Dj. Marija u misterij Krista i Crkve, itd.

To sve utječe na shvaćanje svećenika i njegove službe jer ga svodi samo na ono što on jest i što treba biti, a oslobađa ga od raznih suvišnih primjesa prošlosti.

1. Svećenik je brat

Sv. Pijo X. je još početkom stoljeća pisao: "Mnoštvo vjernika nema drugoga prava doli onoga da dopusti vođenje i da slijedi svoje pastire kao poslušno stado.³ Danas je u Crkvi jasna svijest da razne *službe* ne spadaju na svećenika. Po uzoru na Krista koji je došao *služiti*, i čitava Crkva je na *služenje* ljudima. Stoga je svaki vjernik po milosti koja mu je dana odgovoran za izgradnju Crkve (usp. 1 Kor 12, 4-28). Za mnoga služenja u Crkvi nije potreban sveti red: naviještanje Božje riječi, dijeljenje pričesti, redovna katehizacija, pastoral bolesnika i staraca, itd. Svećeničko, pak, služenje postaje posebno jedino po *polaganju ruku* za određene *službe*. No, to je služenje, smatraju mnogi, kao i svako drugo služenje u Crkvi. Mnogim župama Latinske Amerike, a ponegdje i u Europi, upravljaju časne sestre, a upravljaju i vjeronaukom u mnogim školama. U nekim bolnicama časne sestre dijele i *bolesničko pomazanje*, a ponegdje očevi obitelji ili majka predsjedaju župnom vijeću, itd.

Dakle, i u Crkvi je stvorena svijest i praksa da i kršćanski laici mogu dosta toga obavljati u Crkvenoj službi kao što to rade i u društvu. Svećenik danas nije više kao nekad onaj koji sve zna. Danas je i laik postao *klerik* u smislu znanja. Već imamo laike koji su studirali teologiju i biblijske znanosti. Tako se dogodilo i u sferi duhovnosti: postoje mnogi laici koji su postali stručnjaci u duhovnosti i vode razne bazične zajednice, duhovne vježbe, i to tako da im mnogi svećenici mogu pozavidjeti. "Duhovna zrelost laika se postiže preko raznih aktivnosti koje su do danas bile rezervirane samo svećenicima. Treba razbiti taj okultni odnos između dva nastojanja koja su se uzajamno potpomagala: s jedne strane duhovni autoritet koji je uvijek bio sumnjičav da nešto prepusti drugome, a s druge poslušnost koja je bila zadovoljna da se nalazi u letargiji u koju je bila gurnuta".⁴

³ Enciklika, *Vehementer*, 1906, cit. iz TH. REY-MERMET, *Credere*, vol. 2, 243.

⁴ J.-L. PIVETEAU, cit. iz TH. REY-MERMET, *n.dj*, 245.

I u našem sekulariziranom svijetu svećenik nema više onu ulogu koju je nekoć imao. Jest da se u ovim našim političkim previranjima oko svećenika mnogi vrte, ali je to više zbog osobne političke koristi negoli iz poštovanja. Zapravo, svećenika se više ne doživljava kao neku *svetu silu*, nisu mu časti u društvu unaprijed rezervirane i ne traži ga se više baš *kao posebnog gosta*. S druge strane, ni svećenik zbog toga ne očajava. Dapače, postao je veoma zadovoljan da je i on *običan čovjek* i da i on ima pravo na privatnost i na svoje male hobije. On nije više nekakav *plemić*, a to više i ne želi. Svećenik više ne prihvaća da ga njegov svećenički red lišava prava čovjeka; prava da radi, da ima svoje političko opredjeljenje, da se oblači kao svaki obični čovjek. Upravo, poput Krista, ne želi biti odijeljen od društva, svoga vremena i svojih vjernika. Moglo bi se reći da je glavni moto modernog svećenika onaj iz Ivanova evanđelja: "Bog nije poslao svoga Sina na svijet da sudi svijet, nego da se svijet spasi po njemu" (Iv 3, 17). Ili još bolje: "Kao što ti mene posla u svijet, i ja njih poslah u svijet" (Iv 17, 18). Dakle, svećenik želi biti čovjek kao i svaki drugi u svome vremenu i društvu.

Time je svećenik, zapravo, postao *brat* svakome čovjeku. Svi ljudi su mu postali samo braća i sestre, i to po svojoj ljudskosti i po svome kršćanskom opredjeljenju. Stoga je on kao i svaki drugi samo Kristov ud, hram Duha Svetoga, dijeleći sa svima milost svećeništva i posredništva jedinog svećenika Isusa Krista. Ta, "jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi: čovjek Krist Isus koji dade samoga sebe kao otkup mjesto svijetu" (1 Tim 2,5-6). A svi ostali, biskupi, svećenici, đakoni i vjernici, nisu drugo doli sudionici u jedinom svećeništvu Isusa Krista, svaki u svome redu.

2. Crkva ipak traži nešto više

Premda je točno sve što smo rekli, ipak to može biti i zamka koja bi nas mogla odvesti u pravu konfuziju. Ta, vidimo, svi ljudi posjeduju isto tijelo, ali ne vrše svi iste funkcije u društvu. Osim toga i u tijelu postoje razlike: uho nije oko, srce nije mozak. U svakom društvu ljudi vrše različite uloge. Tako je i u Crkvi. Jasno da nije bilo dobro to što su i teologija i praksa nastojale dobro razlikovati biskupa, svećenika i vjernika toliko da ih je sasvim odijelila jedne od drugih. Ali nije dobro ni ovo danas da se sve sasvim sjedinjuje i da prestaju sve razlike. Biskup je uvijek biskup, svećenik svećenik, a vjernik vjernik.

Istina je da u Crkvi, Narodu Božjem, Tijelu Kristovu, svi kršteni imaju isto dostojanstvo, ali po službi nisu svi jednaki niti isti. Obični vjernici djeluju snagom svoga krštenja i snagom datih im posebnih milosti (karizme) koje im je dao Gospodin za služenje u zajednici. *Zaređeni* službenici djeluju tom istom snagom i milostima, ali djeluju i po snazi *sakramentalnog ređenja*. Sv. Pavao o tome lijepo veli: "On dade jedne za apostole, druge za proroke, jedne kao evanđeliste, druge kao pastire i učitelje, da priprave svete za djelo službe, za izgradnju Kristova Tijela dok svi zajedno ne dođemo k jedinstvu u vjeri i u pravoj spoznaji Sina Božjega" (Ef, 4, 11-13).

Dakle, svi su vjernici pozvani da Crkvu uljepšaju i djeluju za njezino dobro, ali su *zaređeni* službenici (biskup, svećenik, đakon) pozvani da je uređuju na poseban način, da je organiziraju, posvećuju, hrane riječju i djelom kako bi svi drugi mogli izvršiti svoje poslanje, poslanje oca, majke, kršćanina u ovom svijetu.

2.1. Svećenik danas

Crkva je i danas duboko svjesna da je svećeništvo ustanovio sam Gospodin Isus Krist i da mu je dao posebni cilj i posebnu narav. Stoga nijedno pitanje vezano uz svećeništvo ne može biti rješavano doli samo u nadnaravnom svjetlu vjere i u misteriju našeg otkupljenja u Kristu.

Ta činjenica se bazira na Sv. pismu i na Predaji, i samo se u tom svjetlu može shvatiti narav, poslanje i formacija svećenika Katoličke crkve.⁵

U Crkvi je tako jasna svijest da svećenici nisu obični predstavnici ljudi koje bi ti ljudi birali za vršenje religioznih funkcija. Svećenici su ljudi koje je Bog odabrao preko Crkve a "posvećuju se po sakramentu Reda, na sliku Krista, vrhovnog i vječnog Svećenika, da propovijedaju Evandjelje, da pasu vjernike i da vrše službu Božju kao pravi svećenici Novoga Zavjeta" (LG 28).

Taj svoj autoritet imaju od samoga Krista kojemu se suobličuju "onim posebnim sakramentom kojim se prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga obilježuju posebnim biljegom i tako se upriličuju Kristu svećeniku da mogu djelovati i u ime Krista koji je Glava Crkve" (PO 2).

Prema tome, svećeništvo je milosni i uzvišeni Božji dar nekoj osobi, koja je pozvana, odabrana i posvećena da sudjeluje u Kristovom svećeništvu i to toliko da djeluje u osobi Kristovoj. "Prezbiter pronalazi punu istinu svojeg identiteta u naravi svoje izvedenosti iz Krista, svoga posebnog sudjelovanja i nastavljanja Njega samoga, vrhovnoga i jedinoga svećenika novoga i vječnog Saveza: prezbiter je živa i lako prepoznatljiva slika Krista svećenika... Odnos s Kristom je, dakle, prijeko potreban ključ za shvaćanje svećeničke stvarnosti" (Ivan Pavao II, *Pastores dabo vobis*, br. 12). Identitet i profil svećenika moraju se tražiti u kristologiji, njegovo izvorno dostojanstvo, njegov poziv i poslanje u narodu Božjemu i u svijetu. Tako se doista može ustvrditi da je "Svećenik drugi Krist!". Kao takav, svećenik se onda, poput Krista, u potpunosti predaje na službu Bogu i njegovu narodu. Ta sakramentalna suobličenosť s Kristom zahtijeva da svećenik trajno "slijedi Gospodina", da se sjedini s njim "u prihvaćanju Očeve volje i darivanju samih sebe za stado koje im je povjereno" (PO 14).

Upravo na tim temeljima, volji Božjoj i darivanju za stado, počiva i svećenička duhovnost i trajna ministerijalna aktivnost. Na toj razini traži se jasna identifikacija i povezanost s Kristom: "Povezanost što je uspostavlja Duh, posvećujući svećenika i suobličujući ga Isusu Kristu Glavi i Pastiru, ucjepljuje

⁵ Usp.G. PITAUI-C.SEPE, *Identità e missione del sacerdote*, Città Nuova, Roma 1994, 5.

se u samu narav svećenika zahtijevajući da ona bude osobno, to jest svjesno i slobodno prigrljena i življena kroz sve šire zajedništvo života i ljubavi s Isusom Kristom, dijeleći sve više i odlučnije njegove stavove i osjećaje. U toj povezanosti između Isusa Krista i svećenika, povezanosti koja je ontološka i psihološka, sakramentalna i moralna, počiva temelj, istodobno i snaga za "život po Duhu" i za onu "evanđeosku korjenitost" na koju je pozvan svaki svećenik" (PDV, 72).

Dakle, svećenik, da bi mogao ostati vjeran svom pozivu i bez interesa služiti ljudima, mora trajno živjeti svoju duhonost. A svećenik je najviše svećenik upravo onda kada prikazuje svetu misnu žrtvu koja je *vrhunac i izvor* (PO 12) cjelokupne svećeničke opstojnosti zajedno s gorućom pobožnošću prema Kristovoj prisutnosti u tabernakulu. Tu se nalaze i najdublji temelji samog celibata i pastoralne ljubavi koju svećenika upriličuje Kristu u potpunom predanju samoga sebe Ocu nebeskome.⁶

2.2. Potreba prave formacije

Danas, međutim, nije više pozornost na svećeničkom identitetu, već se prenijela "na probleme koji su povezani s formacijskim putem prema svećeništvu i s osobinama svećeničkoga života" (PDV, 3).

Svećenička je formacija ona koja "uporno naglašava duboku suradnju koja treba postojati između različitih vidova ljudske, duhovne i intelektualne izgradnje. To u isto vrijeme naglašava njihovu posebnu pastoralnu svrhu" (PDV, 57). Kako sama apostolska pobudnica *Pastores dabo vobis* postavljena, gotovo bi se ovako moglo sažeti da se traži:

ljudska formacija koja bi trebala biti temelj;
duhovna formacija koja bi trebala biti srce;
intelektualna formacija koja bi trebala biti sredstvo;
pastoralna formacija koja je cilj;
početna formacija za svećeništvo;
trajna formacija u svećeništvu.

No, cjelokupni formativni proces ima za cilj *pastoralnu svećeničku formaciju*: "Ta *pastoralna* motivacija ... ponovno potvrđuje već rečeno o jedinstvu odgojnoga procesa u svojim različitim dimenzijama" (PDV, 51).

Kada je već riječ o formaciji, onda treba naglasiti da ona uvijek ima ideju *puta, hoda, napredovanja* da bi se postiglo određeno jedinstvo ili integracija. Gledano *filozofski* čovjek i jest *nesavršeno* biće, ali koje može postati savršeno. U tom smislu je on *nedovršena simfonija* i svaki dan može napredovati prema boljemu. I kao što se u fizičkom životu prolazi iz djetinjstva do starosti preko postizanja zrelosti, tako bi trebalo biti i na duhovnom

⁶ Usp. IVAN PAVAO II, *Govor sudionicima međunarodnog kongresa "Pastores dabo vobis"*, (dalje: PDV), 28. V. 1993, u: G. PITAU-C.SEPE, *isto*, 12.

području. To ne vrijedi samo za one koji se bave knjigom, već bi i svaki čovjek morao unutra dozrijevati. I to je ta toliko tražena i naglašavana formacija danas.

Veoma je važna ova ideja *puta* u formaciji. Svi učitelji duhovnosti govore o *duhovnom putu*, tj. govore o putu postizanja smisla života. A svećenik jest onaj koji ima poslanje da "svoju braću prisjeća na zadnji smisao života."⁷

Kad je riječ o duhovnom napredovanju, onda i kršćani i svi istočnjaci, jednako kao i Grci, govore o putu, hodu, napredovanju, različitim stupnjevima, usponu ili silasku, razvoju. Svemu, pak, treba dodati i pojam *trajanja*, tj. nužnu komponentu vremena. Za postizanje ljudske zrelosti potrebno je vrijeme, za postizanje znanstvenih titula potrebno je vrijeme. Sve što jesmo i što imamo podvrgnuto je vremenu i moglo bi se reći da smo "vremenu podvrgnuti kao robovi".⁸ Stoga i duhovni put zahtijeva vremena i u razvoju se ne mogu preskakati etape, već naprotiv treba strogo poštivati postupnost. Ta varljivost i potrebitost vremena u kojem postižemo vječno spasenje Crkvi je itekako poznata, o čemu često govori Ivan Pavao II.⁹

Naravno da postoji određeni *ljudski put* u kojem je napor jednak rezultatu. No, kad je riječ o *duhovnom putu* onda nužno treba odbaciti svaki *pelagijanizam* i prihvatiti istinu o *biblijskom putu*. To znači da treba prihvatiti činjenicu *milosti*, tj. dara koji nam uvijek dolazi odozgo. Inicijativa uvijek polazi odozgo, od Boga koji silazi, dolazi i ulazi u čovjekov život tako da svu njegovu povijest pretvara u *susret* Boga i čovjeka. A to je upravo milost. A kako je Krist punina Očeve objave, čovjek je onda pozvan da Bogu odgovori u Kristu i to preko čina vjere.

2.3. Vjera je temelj formacije

Tako, konačno, dolazimo do glavnog temelja kršćanske i svećeničke formacije, a to je *vjera*. Svećenik je čovjek koji treba studirati dogmatiku, moralku, duhovnu teologiju, kanonsko pravo, pastoralnu teologiju, antropološke znanosti i samu povijest svijeta i Crkve, ali nikada se ne smije izgubiti iz vida "čovjeka pozvanog *vjerovati, živjeti, drugima priopćavati kršćansku vjeru i ethos*" (PDV, 54).

I kad se govori o svećeniku, onda je nemoguće ne govoriti o vjeri. Ona je baza i nosilac svega života i djelovanja. To je *življena vjera* kroz intimni odnos s Kristom-Svećenikom i Dobrim Pastirom. To je *shvaćena vjera* kroz istinski studij teologije; *sudionička vjera* u svećeništvu; *naviještana* u pastoralu. Pastoralna obilježnost usmjerava čitav život svakog svećenika, a ona proizlazi iz same naravi službe: "Nutarnje počelo, snaga koja oživljuje i vodi duhovni život prezbitera, ako je suobličen Kristu Glavi i Pastiru, jest *pastirska ljubav...*

⁷ IVAN PAVAO II, *Angelus*, 18. 03. 1990.

⁸ SERTILLANGES, *La Vie Intellectuelle*.

⁹ Usp. IVAN PAVAO II, *Tertio millennio adveniente*. Apostolsko pismo, Vatikan 1994.

nezasluženi dar Duha Svetoga i u isto vrijeme zadaća i poziv na slobodni i svjesni odgovor prezbitera. Bitni sadržaj pastirske ljubavi je *sebedarje, posvemašnje sebedarje Crkvi* (PDV, 23). Pače, ta pastirska ljubav ide još i korak dalje u razmišljanjima Ivana Pavla II: "Tako će pastirska ljubav odrediti naš način razmišljanja i djelovanja, naš način odnosa prema ljudima. I od nas traži odricanje" (PDV, 23).

Ta korjenita pastoralna ljubav, premda je zbog Crkve, ipak je posljedica potpunog predanja Kristu: "Svećenička se ljubav u prvom redu odnosi na Krista: samo ako ljubi i služi Kristu Glavi i Zaručniku, ljubav postaje vrelo, kriterij, mjerilo, poticaj svećeničke ljubavi i služenja Crkvi, tijelu i zaručnici Kristovoj" (PDV, 23).

Pače, ona onda postaje i nešto više i nešto jače tako da prožima čitav život i rad: "Ta ista pastoralna ljubav *nutarnje je i dinamično načelo, sposobno ujediniti mnogovrsne i razne svećeničke djelatnosti*. Zahvaljujući njoj, bitni i trajni zahtjev jedinstva može naći odgovor između unutarjnega života i tolikih djelatnosti i odgovornosti službe. Taj je zahtjev veoma hitan u društveno-kulturnom i Crkvenom ozračju označenom složenošću, razmrvljenošću i raspršenošću zadataka. Tako se sav poticaj i djelovanje mogu svesti u jednu nakanu: "Dati život za stado" a ona može osigurati ono životno jedinstvo koje je prijeko potrebno za unutarnji duhovni sklad prezbitera" (PDV, 23).

Tako svećenička duhovnost koja se temelji na vjeri, a pokazuje u pastoralnoj ljubavi traži tri snažna radikalizma u životu:

- radikalizam *sebedarja*, ili zaručnički vid;
- radikalizam *služenja*, ili sluge Kristova;
- radikalizam *sudioništva*, ili svećenika-brat.

3. Trajna formacija

Budući se formacija shvaća kao trajni hod prema potpunoj integraciji, to je jasno da ona ne može završiti svećeničkim ređenjem, već se mora nastaviti kroz čitavi život. Razloge trajne formacije naveo je papa u 70. br. PDV. Postoje čisto *ljudski i teološki* razlozi formacije.

3.1. Ljudski razlozi

Kao i svaki čovjek, tako i svećenik treba težiti ka potpunoj ljudskoj zrelosti. To znači da uvijek mora biti u *razvoju, u hodu*. To je zahtjev same naravi. Ta formacija je zahtjev svećeničke službe ukoliko je to služenje drugima. To znači da se i svećenik, kao i svaki drugi trajno treba informirati i biti u toku teoloških, pastoralnih i filozofsko-antropoloških zbivanja.

3.2. Teološki razlozi

Pravi je teološki razlog trajne formacije ukorijenjen u samom dinamizmu sv. reda. To je dinamizam milosti koju Bog daje ređeniku po izljevu Duha Svetoga po čemu svećenik biva sličan Isusu Kristu, Glavi i Pastiru Crkve. Na osnovu toga *dara* svećenik je i pozvan da vrši svoje poslanje. Stoga je nužno potrebno da se ta vatra potpiruje i raspiruje kroz čitavi život.

No, to je i zahtjev usađen u samu sakramentalnu narav. Vjernost se može održati jedino u *trajnom procesu obraćenja*. Ujedno je to i zahtjev Riječi Božje koja poziva na svećeništvo, ali koja svoj poziv nastavlja i u svećeništvu: "Bog uistinu nastavlja pozivati i slati objavljujući svoj spasiteljski naum u povijesnom razvoju svećeničkog života, te u prilikama Crkve i društva ... Postoji, dakle, jedno "slijedi me" što prati apostolov život i njegovo poslanje. "Slijedi me" koje potvrđuje poziv i zahtjev vjernosti do smrti, "slijedi me" koje može značiti *nasljedovanje Krista* (sequela Christi) s potpunim sebedarjem u mučeništvu" (PDV, 70).

Kao takva, trajna formacija treba biti svjesna i slobodna, ali je nadasve *nužna*: "Njezina se hitnost danas posebno očituje, ne samo poradi brze promjene u društvenim i kulturnim prilikama pojedinaca i naroda u kojima se vrši prezbiterska služba, nego i zbog "nove evangelizacije" koja tvori bitnu i neodgodivu zadaću Crkve na koncu drugoga tisućljeća" (PDV, 70).

3.3. *Pojam integracije u trajnoj formaciji*

Naravno da početna i trajna formacija nije ista ali je u tom procesu treba "posebno poštivati i upozoriti na onu nutarnju *povezanost između formacije prije ređenja i one poslije*. Ako bi, naime, postojali prekid ili čak različitost između tih dvaju formacijskih stupnjeva, slijedile bi neposredno teške posljedice" (PDV, 71). Trajna formacija nije ponavljanje prethodne. Ona je određeni vitalni proces koji se prilagođuje i podanašnjuje, ali se nikada ne prekida s prethodnim. Ona nije puko postizanje pastoralnog iskustva i novih pastoralnih tehnika. Ona se postiže "produblivanjem, bilo svakog pojedinog vida izgradnje - ljudske, duhovne, intelektualne i pastoralne - bilo njihova osobito tijesnog i živog povezivanja, živim održavanjem općenitog i svobuhvatnog napredovanja u trajnom sazrijevanju polazeći i oslanjajući se pritom na pastoralnu ljubav" (PDV, 71).

S obzirom na svoju ljudsku dimenziju "svećenik treba razvijati i produbljavati onu ljudsku osjetljivost koja će mu omogućiti razumjeti potrebe i prihvatiti zahtjeve, naslutiti neizrečena pitanja, podijeliti nade i iščekivanja, radosti i tegobe zajedničkog života; sposobnost susretati se sa svima i sa svima biti u dijalogu" (PDV, 72).

S obzirom na duhovnu dimenziju svećenik najprije treba osobno živjeti i posvijestiti svoju ontološku, psihološku, sakramentalnu i moralnu povezanost s Kristom što ju je dobio sakramentom reda. Na ovom planu posebice je važna molitva. Kao što je poznato, od molitve se živi, ali se nikada u njoj ne postiže mirovina. Svaki dan treba tražiti i vrijeme i prostor za osobnu molitvu:

“Iskustvo nas, naime, uči da u moljenju nema zajamčene zalihe: ne samo da je važno svakodnevno postizavati izvanjsku vjernost ... nego je potrebno i iznova odgajati stav neprestanog traženja istinskoga osobnog susreta s Isusom, pouzdanog razgovora s Ocem te dubokog iskustva Duha” (PDV, 72).

S obzirom na intelektualnu dimenziju nužno je da svećenik nastavi studij i poslije ređenja kako bi ljudima mogao sigurno i jasno naviještati Božju Riječ: “Svećenik koji sudjeluje na Kristovu proročkom poslanju, ucijepljen u službu Crkve učiteljice istine, pozvan je objavljivati ljudima Božje lice u Isusu Kristu, a s njime i pravo lice čovjeka” (PDV, 72).

Kad je riječ o pastoralnoj dimenziji “svećenik se treba uvijek većma otvarati prihvaćanju pastirske ljubavi Isusa Krista koja mu je dana s primljenim sakramentom... Ista pastoralna ljubav nuka i potiče svećenika sve bolje upoznavati stvarne prilike u kojima su oni kojima je poslan; razlučivati poticaje Duha u onim povjesnim okolnostima u kojima se nalazi te tražiti što prikladnije načine i što korisnije oblike za današnje obavljanje svoje službe” (PDV, 72).

Kad je riječ o cjelokupnoj integraciji, onda je nužan rast u vjeri, u svojem osobnom svećeničkom dostojanstvu, ali i u zrelosti: “Hod prema zrelosti ne traži od svećenika samo nastavak produbljivanja izgradnje, nego da uspije što je moguće skladnije međusobno ujediniti sve njezine vidove, postizavajući postupno *nutarnje jedinstvo*. Upravo to će mu omogućiti pastoralna ljubav” (PDV, 72).

4. *Poteškoće za postizanje integralne formacije*

Vjerojatno na svijetu ne postoji tako zahtjevan poziv kao što je svećenikov poziv koji bi zahtijevao toliko odgoja, studija, sebedarja i samoprijedora. Svećenik se sprema da služi svima, da bude prisutan u svim fazama života obitelji, pojedinca i naroda. Svećenikova pastoralna aktivnost toliko je bogata i višesložna da ju je nemoguće usporediti s bilo čim drugim. Stoga je nužno da se ona harmonizira oko jednog pojma koji katkad izgleda kao prava utopija. Papa je želi harmonizirati oko pojma *pastoralne ljubavi* koja ujedinjuje čitav svećenikov život. No, to nije nimalo lako jer postoji tisuće stvari koje razbijaju tu harmoniju počevši od onih osobnih kao i onih koje nam dolaze iz sekulariziranog svijeta.

Najprije može biti riječi o nedovoljnoj ili krivoj početnoj formaciji kada se nije dovoljno dobro razlučila istinska i prava spremnost služiti Bogu i narodu. Može, zatim, biti riječi i o nedovoljnoj duhovnoj zrelosti i duhovnom vodstvu kroz mladenačke godine, kao i u umoru u duhovnom i molitvenom životu.¹⁰

Ipak su daleko veći razlozi psihološko-duhovne naravi. Naime, danas je svećenik jako izložen i može se dogoditi da veoma teško pronalazi *pravo mjesto*

¹⁰ Usp. P. CLAUDE FLIPO, *Quels prêtres pour l' an 2000*, u: *Chosir*, br. 423, 1995, str. 8-10.

pred laicima, u društvu i svijetu koji ga okružuje. Još ako osjeti da mu ljudska, kulturna i duhovna formacija nije adekvatna potrebama i zahtjevima vremena, može se osjetiti frustriranim i ugroženim. Često puta, pogotovo mladi svećenik, u pastoralni rad ulazi pun žara i entuzijazma, ali ubrzo s gorčinom uviđa samo polovični uspjeh svoga apostolata, što ometa njegov daljnji razvoj i napredak. Taj osjećaj vlastite neučinkovitosti, kao i strah od samoće, izolacije i same ekonomske nesigurnosti mogu kod svećenika roditi *napast životnog promašaja*, te unatoč iskrenoj početnoj ljubavi, svećenik sve više kopni, zatvara se u sebe i pretvara se u čistog vjerskog službenika.

Poteškoće mnogih svećenika nastaju i onda kada uvide da postoje velike razlike među samim svećenicima. Postoje svećenici koji se izvan svoga svećeničkog kruga naprosto ne znaju ponašati, a postoje i drugi koji baš to ne podnose jer smatraju da se tako stvara kasta ili privilegirana grupa kojoj ne žele pripadati. Taj sukob mentaliteta prelazi i na pastoralni i na asketski život. Određana stega koju neki stalno zagovaraju i nameću, kod drugih uopće ne postoji što izaziva ogovaranja, nezadovoljstva, pa i prave razdore. Osim toga, ima i onih koji su ostali sasvim vjerni određenim klasičnim pastoralnim metodama i nikako ne mogu razumjeti one koji pokušavaju tražiti i ostvariti nove metode u pastoralu i susretanju s ljudima. Ako se svemu dodaju i problemi s vjernicima koji kadšto ne prihvaćaju ništa, ostaju tupi i po strani, ili ako se previše miješaju i protestiraju povodom svake promjene, sve to svećenika znade smučiti i dovesti do određene *krize vjere*¹¹ ili do tzv. *duhovnog nezadovoljstva* koje u mnogočemu otežava svećenički život i integraciju.

5. Neke praktične upute

Kad je riječ o trajnoj formaciji i svećeničkoj integraciji, papa Ivana Pavao II. naglašava potrebu bratske dimenzije među svećenicima i iskustvo jakog i zrelog međusvećeničkog prijateljstva. Trajna se formacija i potpuna integracija ne može naći izvan tog osnovnog životnog zakona. Nitko ne može potpuno sam uspjeti izolirajući se od drugih. Svećeničko prijateljstvo i zajedništvo imaju i svoje druge motive, među kojima nije zadnji i motiv celibata.¹² Svećenikom se postaje i ostaje samo među svećenicima.

Uz to svaki bi svećenik nužno morao sačuvati svoju unutrašnjost. Svećeničko služenje nužno donosi mnoštvo aktivnosti, briga i raznih rastresenosti da je nužno za sebe sačuvati barem malo vremena. Ako svećenik ne nalazi vremena za šutnju, za razmišljanje, za stalnu molitvu s Gospodinom, za čitanje Božje riječi i za meditaciju, njegov život se brzo prazni i postaje sterilan. Pogotovu je to važno danas kada cjelokupni društveni ambijent ne pogoduje razvoju kontemplativne dimenzije.

¹¹ Usp. W. KASPER, *Krise und Wagnis im Leben des Priesters*, u: *Geist und Leben*, 42(1969)244-250).

¹² D. COLETTI, *La formazione integrale: orientamenti e prospettive*, u: G. PITAU-C.SEPE, *Identità e missione del sacerdote*, str. 81-84.

Danas se posebice naglašava kao velika integrirajuća vrednota u svećeničkom životu *susretanje i služenje siromasima i onima koji trpe*. Danas takvih kod nas ima itekako puno počevši od prognanika, izbjeglica, teških ranjenika i invalida kao i obitelji koje su skrhanе bolju i siromaštvom. S njima se susretati, trpjeti, razgovarati i pomagati im moralno i materijalno nije samo svećenička dužnost, već to služi veoma mnogo i za vlastitu izgradnju.

Nadalje, za svećeničku formaciju i integraciju veoma je važno *iskustvo sakramenta pokore i radost datog i primljenog pomirenja i oproštenja*. Vjerojatno ništa ne priječi duhovni rast kao zaborav vlastite grešnosti i snage grijehа u životu i zaborav trajnog i svagdašnjeg obraćenja. Kad čovjek prima i osjeća Božje milosrđe na sebi i drugima, onda mu je duša daleko mekša i poučljivija.

Konačno, u svome životu svećenik mora sačuvati *osjećaj i vrednote svetoga*. On treba razotkrivati i vrednovati svjedočanstva svetosti koja proizlaze iz Crkve, iz njezina života, kao i niza svetih. No, na prvom mjestu bi uvijek trebalo biti nasljedovanje kreposti Blažene Djevice Marije i pobožnost prema njoj. Ivan Pavao II. završava svoju apostolsku pobudnicu *Pastores dabo vobis* s riječima: "Prezbiteri su pozvani rasti u žarkoj pobožnosti prema Djevici Mariji, dajući svjedočanstvo o njoj nasljedovanjem njezinih kreposti i učestalom molitvom" (br. 82).

S o m m a r i o
IDENTITÀ E FORMAZIONE SACERDOTALE
L u k a T o m a š e v i ć

La Chiesa del Vaticano II ha cambiato il ruolo e il luogo stesso del sacerdote nel popolo divino. Adesso il sacerdote viene visto sotto un profilo diverso dal quello del concilio di Trento. Nel tempo di oggi già molti lavori vengono svolti dai laici e dagli altri ufficiali della Chiesa. Così il sacerdote viene messo in luogo uguale con gli altri membri della stessa Chiesa. In questo senso vi è una nuova svolta nella vita della Chiesa, ma può diventare anche una trappola per gli stessi sacerdoti, perchè in un tale ambiente egli può facilmente perdere di vista la specificità della propria vocazione e del proprio ufficio entrando in una crisi di identità.

Per questi motivi, oggi viene richiesta una vera formazione dei sacerdoti e dei candidati al sacerdozio. Una formazione che includerebbe tre componenti: umana, intellettuale e pastorale. Tutte componenti dovrebbero essere presenti già nella formazione iniziale e durare per tutta la vita. La formazione, sia iniziale che permanente, dovrebbe trovarsi nella fede, poi, deve essere fondata sulle ragioni umane e teologiche.

La formazione sacerdotale dovrebbe inoltre essere integrale, cioè includendo tutte suddette le componenti. Molte difficoltà nella vita posteriore dei sacerdoti possono ricercarsi nella scarsa o inadatta formazione iniziale, come anchè nelle diverse cause psicologico-spirituali. Per tutto questo, bisogna dare alla formazione sia iniziale che permanente, un luogo privilegiato nel processo formativo. Nella vita concreta dai sacerdoti ci si chiede di favorire una sincera amicizia nel cerchio sacerdotale, una attenzione che l'attività non abbia sopravvento sulla spiritualità e la solidarizzazione con poveri, malati e profughi non lo portino a diventare un uomo radicale e troppo critico.

Il sacerdote dovrebbe sempre rimanere aperto ai valori del sacro e dello spirito, essere un uomo di fede cercando nella sua vita di ispirarsi sulle virtù di Maria, Madre di Dio.